

1 Předmluva

Projektová příprava přestavby železničního uzlu Brno (dále jen ŽUB) probíhala dle usnesení Vlády ČR č. 457 z 6. května 2002. V roce 2015 byla Vláda ČR informována o dosavadním postupu projektové přípravy a realizace přestavby ŽUB, který byl velmi komplikovaný a doprovázený odbornými a politickými spory nad konkrétním navrženým řešením. Důsledkem tohoto stavu byl fakt, že ani po více než 10 letech intenzivní projektové přípravy nebylo dosud vydáno územní rozhodnutí na stěžejní stavební část přestavby ŽUB. Vláda ČR musela reagovat na tento komplikovaný vývoj a ve svém usnesení č. 525 z 1. července 2015 uložila ministru dopravy zajistit zpracování studie proveditelnosti, dle níž Ministerstvo dopravy rozhodne o výsledné variantě přestavby ŽUB. Hlavním cílem zpracování Studie proveditelnosti železničního uzlu Brno (dále jen SP ŽUB) je poskytnout odborný podklad, ze kterého Ministerstvo dopravy ve spolupráci s Jihomoravským krajem, statutárním městem Brnem a se Správou železniční dopravní cesty bude moci rozhodnout o konkrétní cílové podobě řešení ŽUB a o dalším postupu projektové přípravy projektu, jenž povede k jeho úspěšné realizaci.

V případě tohoto komplexního projektu bylo klíčové věnovat pozornost primárně potřebám společnosti. Zejména se jedná o potřeby a požadavky cestujících, obyvatel města Brna, poskytovatelů přepravních služeb a samospráv. U takto významného projektu je nutné věnovat významnou pozornost posouzení veřejného zájmu a jeho společenské prospěšnosti z důvodů významného dopadu na změny dopravních systémů, na změnu funkčního využití značné části území města Brna a na zatížení veřejných rozpočtů. V průběhu projektové přípravy je nutné splnit několik nezbytných podmínek, jež budou vyžadovat nezbytnou spolupráci a podporu veřejnosti, samosprávných celků a politických představitelů na místní, regionální i státní úrovni. Bez této spolupráce lze očekávat komplikace při projednávání potřebných změn územních plánů, při získávání nutných povolení pro realizaci staveb a při poskytování finančních prostředků na realizaci a následný provoz částí projektu.

Stávající stav ŽUB v mnoha ohledech neodpovídá potřebám společnosti. Město Brno a jeho přilehlé okolí zaznamenává postupný ekonomický a demografický rozvoj. Tento region je pro obyvatele a podnikatele atraktivní, což se projevuje zvýšenou poptávkou po dopravě. Počet obyvatel narůstá zejména v aglomeraci města Brna, což zvyšuje nároky na regionální a částečně i dálkovou dopravu. S postupujícím rozvojem železniční sítě v ČR a s postupujícím zvyšováním kvality služeb v dálkové železniční dopravě roste zájem cestujících o tento dopravní segment, což se projevuje ve zvyšujícím se zájmu soukromých dopravců o poskytování vyšší nabídky spojů. Tento vývoj nabývá na dynamice zejména v posledních letech. V budoucnu pak bude dalším významným impulsem realizace modernizace trati Brno – Přerov, která umožní zásadní zvýšení kvality dopravní nabídky v dálkové železniční dopravě ve spojení Brna s Ostravskem, s Olomouckem a se Zlínskem. Zvyšující se poptávka povede k vyššímu zatížení železničních spojů. Se zvyšujícím se zájmem cestujících bude stoupat i obrát cestujících na brněnském hlavním nádraží, které již nyní představuje pro cestující významný problém z hlediska kapacity veřejných prostor pro cestující, z hlediska kvality přístupových cest do terminálu a na nástupiště a z hlediska parametrů nástupišť. Současné problémy vyplývající z uvedených hledisek se tak budou do budoucna ještě prohlubovat. Stávající okolí železniční infrastruktury je obklopeno řadou brownfieldových ploch a objektů, jejichž konkrétní technické provedení tvoří bariéru projevující se zhoršenou prostupností pro pěší a dopravní provoz. V současné situaci kritického nedostatku vhodných ploch pro výstavbu budov pro bydlení a administrativu je odstranění přilehlých brownfieldových ploch a objektů a zvýšení přístupnosti oblasti Trnitá-Heršpická výrazným rozvojovým impulsem pro rozvoj města Brna v této oblasti.

Společnost očekává od řešení přestavby ŽUB, že dojde k uspokojení současných i výhledových přepravních potřeb, že dojde k výstavbě bezpečných a komfortních železničních stanic a zastávek s využitím mo-

derních technologií a prvků infrastruktury, a že se sníží negativní dopady železniční dopravy znemožňující kvalitnější využití přilehlých ploch a kvalitnější rozvoj města Brna v oblasti Trnitá-Heršpická.

V průběhu zpracování SP ŽUB byly hledány možnosti, jak nejlépe uspokojit potřeby cestujících, obyvatel města Brna a dalších cílových skupin společnosti, které mají vztah k řešenému projektu. Z analýz možností vyplynuly konkrétní návrhy, které se jeví jako perspektivní z hlediska naplnění očekávaných cílů a dosažení odpovídajících přínosů, a to za současné potenciální technické, územní a finanční proveditelnosti. Veškeré konkrétní návrhy řešení projektu jsou zpracovány primárně z hlediska funkčnosti dopravního systému. Důraz je v tomto případě kladen nejen na kvalitu systému železniční dopravy, ale i na kvalitu návazných systémů veřejné a městské hromadné dopravy. Celý dopravní systém je pak navržen na principu multimodality a integrace jednotlivých dopravních systémů. Pro dosažení odpovídající kvality a funkčních parametrů systémů veřejné hromadné dopravy byly navrženy nezbytné technické úpravy železniční infrastruktury a návazné infrastruktury pozemních komunikací, tramvajové infrastruktury, trolejbusové infrastruktury a autobusových terminálů. Celkově byl při návrhu řešení dopravní infrastruktury a dopravního provozu kladen důraz na zajištění odpovídajícího souladu přepravní poptávky s dopravní nabídkou.

Konkrétní návrhy řešení projektu byly posouzeny z hlediska dosahovaných přínosů, z hlediska vynaložených nákladů, z hlediska ekonomické efektivity a z hlediska potenciálních rizik. Pro každou navrženou možnost řešení ŽUB je dosahováno různé přínosnosti, ale obecně jakékoliv z navržených řešení projektu prokazatelně přinese významný prospěch společnosti. Přínosy pocítí zejména cestující, a to zkrácením cestovních dob, zvýšením nabídky železničních spojů a výrazným zvýšením komfortu i bezpečnosti jejich pohybu v dopravních terminálech a při nástupu a výstupu z vlakových souprav. Zároveň díky realizaci nových železničních zastávek a realizací vhodných přestupních vazeb mezi systémy železniční a městské hromadné dopravy bude zlepšena dopravní obslužnost města Brna. Obyvatelé města Brna pak pocítí přínosy ze snížení hlukové zátěže, částečného snížení zatížení pozemních komunikací individuální automobilovou dopravou, zvýšení bonity ploch po opuštění infrastruktury a obecně ze zlepšení podmínek pro kvalitnější využití okolí železniční infrastruktury a zlepšení podmínek rozvoje města Brna v oblasti Trnitá-Heršpická. Dosahované přínosy u všech návrhů řešení projektu dostatečně kompenzují náklady, které bude nutné na realizaci a následně provoz projektu vynaložit. Tímto je dosažena kladná ekonomická efektivita, umožňující investovat veřejné finanční prostředky do realizace tohoto projektu. Tento projekt je vzhledem ke své komplexnosti a složitosti náchylný na možná rizika, která mohou znamenat výrazné komplikace při jeho realizaci a provozu. Při další projektové přípravě je pak nutné věnovat pozornost hlavním rizikovým faktorům a přijmout účinná opatření k jejich eliminaci.

Jednotlivé návrhy řešení projektu a vyhodnocení dosahovaných přínosů, nákladů, ekonomické efektivity a rizikovitosti byly průběžně konzultovány a připomínkovány příslušnými odbornými institucemi. Jednoznačně přínosné a snad i nezbytné se ukázalo zřízení výboru studie proveditelnosti, v němž byli zastoupeni političtí a odborní zástupci institucí zodpovědných za oblasti dopravy, územního plánování, přípravy investic a financování. Tento výbor pravidelně ve zhruba tříměsíčních intervalech projednával dosavadní výsledky práce a dával užitečnou zpětnou vazbu zadavateli a zpracovateli studie. Takovým postupem byla zajištěna maximální objektivita zpracování studie a maximální vhodnost a efektivita konkrétních návrhů řešení projektu.

Věříme, že toto společné dílo bude zejména brněnskou politickou, odbornou i laickou veřejností oceněno a přispěje k brzké realizaci takové varianty přestavby ŽUB, která bude pro cestující a obyvatele města Brna nejvhodnější, a zároveň bude přínosná z celospolečenského hlediska. Domníváme se, že po dlouhých desetiletích úvah o tom, jak „rozplést“ železniční uzel Brno, je již nyní na čase začít s konkrétními kroky. Věříme, že dokončená Studie pro to bude dobrým základem.